

Datum 2020-12-10
Författare Therese Wieselqvist Ekman

FI dnr 20-28016

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 408 980 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Hushållens ekonomi och finansiella förmåga

Sammanfattning

För att öka kunskaperna om hushållens finansiella förmåga och de svenska hushållens privatekonomi har FI låtit göra en hushållsundersökning.¹

Många hushåll uppger att de har en stark ekonomi men antalet hushåll som saknar pengar vid månades slut har ökat med två procentenheter sedan den förra undersökningen och är nu 8 procent. Fortsatt är det ensamstående med barn som har en svårare ekonomisk situation jämfört med andra. Nästan hälften av ensamstående med barn uppger att de alltid eller ibland har slut på pengar vid månades slut. Det är också den familjesituation som till störst andel har svårt att hantera en större oförutsedd utgift. Totalt uppger 12 procent av hushållen problem med att hantera en större oförutsedd utgift.

På de frågor som handlar om att planera på längre sikt och att hålla sig informerad om privatekonomiska frågor är det hushåll med lägst inkomst som säger att de har det lägsta intresset och det är också den grupp som har lägst finansiell förmåga och räknefärdigheter. I kombination med att många av dessa hushåll säger att de har svårt att få pengarna att räcka till blir de extra ekonomiskt sårbara.

FI mäter regelbundet den finansiella förmågan hos svenska hushåll och resultatet i årets undersökning har förbättrats inom nästan alla områden. Den fråga som fortsatt är problematisk för många är den om riskspridning. Undersökningen ger positiva signaler men i ett välutvecklat digitalt finansiellt system behöver alla de grundläggande kunskaperna. Finansiell förmåga mäter förmågan att förstå finansiell information. Utan den är det svårt att göra alla de val som påverkar den egna ekonomiska situationen.

¹ Rapport om hushållens ekonomi 2020

Metod

Undersökningen genomfördes av Institutet för kvalitetsindikatorer (Indikator) under september-oktober 2020. Undersökningen gjordes via enkäter till ett slumpmässigt hushållsural. 1320 enkäter besvarades av personer mellan 18-79 år.

Årets undersökning innehåller ett fåtal nya frågor med anledning av pandemin.

Undersökningen genomfördes via digitala enkäter. En pappersversion skickades ut till dem som inte svarat digitalt.

Hushållens ekonomi

De svenska hushållens ekonomi är i stort sett mycket god men 8 procent av hushållen uppger att de alltid har problem med att få pengarna att räcka i slutet av månaden. 12 procent av hushållen har problem med att hantera oförutsedda utgifter (20 000 kr). 24 procent av hushållen saknar ett långsiktigt sparande. Även om majoriteten har en stark ekonomisk situation finns det många hushåll som är sårbara när något oförutsett händer.

Resultatet visar tydligt att de privatekonomiska förutsättningarna skiljer sig starkt mellan olika socioekonomiska grupper. Framförallt är det hushållen med de lägsta inkomsterna och hushåll med ensamstående föräldrar som har det svårast privatekonomiskt. Ensamstående föräldrar klarar i lägre utsträckning att hantera oförutsedda utgifter och dessa hushåll är också utan pengar i högre grad vid månadens slut.

På de frågor som handlar om att planera på längre sikt och att hålla sig informerad om privatekonomiska frågor uppger de hushåll med lägst inkomst det lägsta intresset. I kombination med att många av de hushållen uppger att de har svårt att få pengarna att räcka till blir de extra sårbara. Det är också den grupp som skulle ha mest att vinna på ökad kunskap och ett större intresse för privatekonomiska frågor.

Undersökningen visar också att hushållens ekonomi är knuten till hushållets attityder till sparande och konsumtion. Hushåll som kategoriserar sig som ”slösare” har i högre utsträckning än ”sparare” slut på pengar vid månadens slut, svårt att hantera oförutsedda utgifter och sparar inte i lika hög grad.

Nytt för året är en fråga om hur hushållen vill betala av ett eventuellt konsumtionslån. En högre månadskostnad under kortare tid eller en lägre kostnad över längre tid. 71 procent av hushållen uppger att de skulle välja den kortare avbetalningstiden. Det billigare alternativet.

Äldre, över 65, har lägre inkomst men är den grupp som i störs utsträckning får pengarna att räcka. 84 procent har aldrig slut på pengar i slutet på månaden.

Coronapandemin

Undersökningen 2020 genomfördes i Coronapandemin och skillnader i jämförelse med den tidigare undersökningen kan vara påverkade av krisen. Skillnaderna är små men antalet hushåll som saknar pengar vid månades slut har ökat med två procentenheter till 8 procent. Det är också fler hushåll som skulle ha svårt att klara ett inkomstbortfall. Totalt svarar 57 procent av hushållen att de skulle klara ett inkomstbortfall under tre till sex månader och ändå behålla sin nuvarande levnadsstandard. Det är en nedgång i jämförelse med 2017 då 62 procent uppgav samma sak. Hushåll som kategoriserar sig som ”slösare” har betydligt svårare att hantera inkomstbortfall än hushåll som kategoriserar sig som ”sparare”. Att vara ”sparare” innebär ett starkare skydd vid ekonomiska kriser.

En femtedel av hushållen uppger att pandemin har påverkat hushållens betalvanor. 72 procent uppger att de väljer att betala konsumtion direkt.

Finansiell förmåga

Tidigare undersökningar har visat att en förhållandevis stor andel av hushållen saknar grundläggande finansiell förmåga. Årets resultat visar en förbättring hos de svenska hushållen. Frågan om procenträkning klarade 92 procent. I den förra undersökningen² svarade 20 procent fel. En liknande förbättring syns också på de övriga frågorna.

Den fråga som fortsatt är problematisk för många är den om riskspridning. En kunskap som är fundamental för att kunna göra medvetna långsiktiga val. Bristande kunskaper kan resultera i låg avkastning och/eller stora förluster.

Även om många konsumenter än i dag saknar de grundläggande kunskaper och färdigheter som behövs för att förstå finansiell information och för att ta goda privatekonomiska beslut, så visar undersökningen att kunskaperna har ökat generellt. Resultaten bör tolkas med försiktighet i jämförelse med 2017 års undersökning då vi använt olika datainsamlingsmetoder. 2017 års undersökning använde sig av telefonintervjuer medan årets undersökning använde sig av postal- och webbaserade enkäter för att samla in resultaten.

Att siffrorna gått upp är glädjande. Samtidigt mäter finansiell förmåga basala kunskaper för att förstå finansiell information och säger inget om hushållens kunskaper totalt. En hög finansiell förmåga är en bra grund att stå på och ett gynnsamt utgångsläge i en välutvecklad ekonomi där varje livsförändring kräver ökad kunskap. Kunskap som behöver fyllas på genom hela livet.

² <https://www.fi.se/sv/publicerat/nyheter/2018/manga-konsumenter-saknar-grundlaggande-finansiella-kunskaper/>